

برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها مستند به جزء ۱ و تبصره جزء ۳ بند (چ) ماده ۲۲ قانون برنامه هفتم پیشرفت مشتمل بر ۹ ماده مصوب ۳۰/۰۷/۱۴۰۴ هیات وزیران
شناسنامه برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها:
شماره ابلاغ: ۱۳۳۰۰۰
تاریخ ابلاغ: ۱۳/۰۸/۱۴۰۴
مرجع تصویب: هیات وزیران
تاریخ تصویب: ۳۰/۰۷/۱۴۰۴
بیشتر بخوانید:

+ مقررات برنامه هفتم پیشرفت

+ مقررات مدیریت پسماند

+ شهر و شهرداری در آرای وحدت رویه قضایی

+ بهای پسماند شهری در آراء دیوان عدالت اداری

+ موضوعات شهر و شهرداری در نظریات مشورتی

مقررات مرجع:

بند (چ) ماده ۲۲ قانون برنامه هفتم پیشرفت مصوب ۱۴۰۳: به منظور حفظ محیط زیست و سلامت عمومی از آثار زیانبار پسماندها و مدیریت مسئولانه منابعی که پسماندها از آن تولید می شوند:

۱ - سازمان حفاظت محیط زیست مکلف است با همکاری وزارتخانه های کشور، صنعت، معدن و تجارت، نیرو، نفت، جهادکشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی «برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها» را با رویکرد اصلاح الگوی تولید و مصرف، کاهش حداکثری تولید پسماندها، تفکیک از مبدأ و پیاده سازی نظام اقتصاد چرخشی در چرخه مدیریت پسماندها در پایان سال اول برنامه تهیه نموده و به تصویب هیأت وزیران برساند. دستگاه های ذی ربط مکلفند در طول سالهای اجرای برنامه به گونه ای عمل نمایند که «برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها» در کلان شهرها و شهرهای استان های شمالی به صورت کامل اجرایی گردد.

۲ - با هدف حمایت از واحدهای تولیدکننده مواد و انرژی از پسماندها، صنایع بزرگ نظیر سیمان و فولاد مکلفند بخشی از انرژی مورد نیاز خود را به ویژه در ماه های اوج مصرف انرژی به صورت خرید تضمینی، از سوخت جامد مشتق شده از پسماندها تأمین نمایند. همچنین وزارت نیرو ملزم به خرید تضمینی انرژی برق تولیدی از پسماندها، وزارت نفت ملزم به خرید تضمینی یا صدور مجوز فروش مواد سوختی مایع تولیدی از پسماندها و وزارت جهاد کشاورزی ملزم به خرید تضمینی کودهای آلی حاصل از فرایندهای بازیافت پسماندها می باشند.

۳ - سازمان حفاظت محیط زیست مکلف است سامانه یکپارچه مدیریت پسماندها را با هدف پایش و نظارت بر کلیه اقدامات مدیریتی پسماندها در کشور تا پایان سال اول برنامه ایجاد کند.

تبصره - سازمان حفاظت محیط زیست مکلف است با همکاری وزارتخانه های کشور، صنعت، معدن و تجارت، نیرو، نفت، جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، آئین نامه اجرایی این بند را تا پایان سال اول برنامه تهیه کند و به تصویب هیأت وزیران برساند. متن برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها:

متن برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها:
هیات وزیران در جلسه ۳۰/۷/۱۴۰۴ به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست با همکاری وزارتخانه های کشور، صنعت، معدن و تجارت، نیرو، نفت، جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و به استناد جز (۱) و تبصره جزء (۳) بند (چ) ماده (۲۲) قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴۰۳ و اصل یکصد و سی و هشتم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها را به شرح زیر تصویب کرد:

ماده ۱- در این تصویب نامه، اصطلاحات زیر در معانی مشروح مربوط به کار می روند:

۱ -قانون برنامه: قانون برنامه پنج ساله هفتم پیشرفت جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۴۰۳.

۲ -سازمان: سازمان حفاظت محیط زیست.

۳ -پسماند: مواد جامد، مایع و گاز (غیر از فاضلاب) که به طور مستقیم یا غیرمستقیم حاصل از فعالیت انسان بوده و از نظر تولیدکننده زائد تلقی می شود.

۴ -برنامه ملی: برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها.

۵ -نظام اقتصاد چرخشی: یک الگوی (مدل) اقتصادی که هدف آن کمینه کردن پسماندها و بیشترین استفاده از منابع است. اقتصاد چرخشی، تمام چرخه محصول از استخراج مواد اولیه تا طراحی، تولید، فروش، مصرف، استفاده مجدد، بازیافت مواد و انرژی را شامل می شود.

۶ -امتداد مسئولیت تولیدکننده: مسئولیت تولیدکنندگان و واردکنندگان کالا یا محصول نسبت به مدیریت پسماندهای ناشی از آنها.

ماده ۲- برنامه ملی برای اجرا در سطح راهبردی (شامل چشم انداز، اهداف، راهبردها و سیاست ها) و برنامه های اقدام، با رعایت قوانین و مقررات مربوط به شرح پیوست که تأیید شده به مهر دفتر هیئت دولت است، تعیین می شود.

ماده ۳- دستگاه های اجرایی ذی ربط مکلفند برنامه اقدام خود را به صورت سالیانه تا پایان قانون برنامه به نحوی که اهداف کلان و عملیاتی برنامه مصوب تحقق یابد ظرف سه ماه پس از ابلاغ این تصویب نامه تهیه و به سازمان ارائه نمایند.

ماده ۴- دستگاه های اجرایی ذی ربط موظفند به تفکیک اقدامات مشخص شده در برنامه ملی اقدام و گزارش پیشرفت سالانه و موردی را به سازمان ارائه کنند.

ماده ۵- سازمان مسئول نظارت، پایش و ارزیابی برنامه ملی می باشد و گزارش عملکرد سالانه این برنامه را به کارگروه ملی پسماند موضوع مواد (۲) و (۳) آیین نامه اجرایی قانون مدیریت پسماندها موضوع تصویب نامه شماره ۲۸۴۸۸/ت/۳۲۵۶۱ هـ مورخ ۱۳۸۴/۵/۱۰ ارائه و پس از بررسی، نتیجه را به هیئت وزیران و سازمان برنامه و بودجه کشور ارائه می کند. تبصره - وزارت کشور (سازمان شهرداری ها و دهیاری های کشور) مکلف است در چهارچوب دستورالعمل های ابلاغی سازمان، بر عملکرد شهرداری ها در مدیریت پسماند شهری نظارت کرده و گزارش آن را به صورت دوره ای (فصلی) به سازمان ارائه نماید.

ماده ۶- منابع مالی مورد نیاز اجرای برنامه ملی از محل مشارکت عمومی - خصوصی، منابع داخلی شهرداری ها و نهادهای عمومی غیردولتی، امتداد مسئولیت تولیدکننده، مسئولیت های اجتماعی، تسهیلات بانکی، صندوق ملی محیط زیست و سایر منابع قانونی تأمین می شود.

ماده ۷- اعتبارات حمایتی دولت برای اجرای برنامه ملی بر اساس پیشنهاد دستگاه های اجرایی در سقف بودجه سنواتی و تأیید سازمان برنامه و بودجه کشور در لوایح بودجه سنواتی پیش بینی و در قالب موافقتنامه متبادله عملیاتی می گردد.

ماده ۸- انعقاد قرارداد برای اجرای پروژه هایی که تمام یا بخشی از آن از محل وجوه عمومی تأمین اعتبار می شوند صرفاً با اشخاص حقیقی و حقوقی دارای صلاحیت از مراجع قانونی ذی ربط مجاز می باشد.

ماده ۹- سازمان مکلف است با رعایت بند (ت) ماده (۱۰۷) قانون برنامه با همکاری وزارتخانه های کشور، صنعت، معدن و تجارت، نیرو، نفت، جهاد کشاورزی و بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با راه اندازی سامانه یکپارچه مدیریت پسماندها، سطوح دسترسی را برای کاربران ایجاد کرده و نسبت به بررسی و صحت سنجی اطلاعات وارد شده توسط تولیدکننده، پذیرنده و حمل کننده پسماند اقدام نموده و در صورت مغایرت، مراتب را برای اصلاح به واحد مربوط ابلاغ نماید. کلیه وزارتخانه ها، سازمان ها، مؤسسات و نهادهای دولتی و عمومی غیردولتی و کلیه شرکت ها و مؤسسات و اشخاص حقیقی و حقوقی موظفند مقررات و سیاست های مقرر در راستای فعالیت های سامانه را رعایت کنند.

محمدرضا عارف - معاون اول رئیس جمهور

برنامه ملی راهبردی مدیریت پسماندها

الف - مقدمه

نظام مدیریت پسماندهای ایران در شرایط فعلی در وضعیت نامطلوبی قرار دارد. رشد جمعیت و تمرکز آن در برخی مراکز شهری بزرگ، تغییر سبک و الگوهای زندگی، تمایل روزافزون به مصرف (مصرف گرایی)، تنوع محصولات و کالاهای تجاری و صنعتی و به دنبال آن تحولات پدید آمده در میزان و کیفیت مواد مصرفی مسئله مذکور را در کشور پیچیده تر کرده است. با وجود اینکه ایران میانگین سرانه تولید پسماند کمتری (پسماندهای شهری و روستایی) نسبت به دیگر کشورهای جهان و حتی کشورهای همسایه دارد، ولی برعکس با مشکلات محیط زیستی شدیدتری مواجه می باشد. لذا باید پیش بینی های لازم برای بهبود ساختار مدیریت پسماند در کشور از ابعاد مختلف فنی - زیرساختی، اقتصادی - مالی، فرهنگی - اجتماعی، زیست محیطی، نهادی و قانونی اتخاذ شود.

چالش هایی که پسماند ها برای دولت ها و جوامع ایجاد می کنند، متعدد و متنوع هستند. مدیریت صحیح پسماند ها نه تنها برای اجتناب از تأثیرات مخرب مرتبط با پسماند ها اساسی است؛ در عین حال بستری برای بازیابی منابع، تحقق منافع زیست محیطی، اقتصادی و اجتماعی و گام برداشتن در مسیر آینده ای پایدار را نیز فراهم می کند. این مزایا زمانی حاصل می شوند که پسماندها به عنوان منبعی که می تواند بازیابی و برای استفاده های تولیدی و سودآور به کار گرفته شود، تلقی شوند. ضمن اینکه حکمرانی متناسب با ساختارها و تشکیلات نظام مدیریت پسماندها باید شکل بگیرد تا با شناخت پیچیدگی ها و روابط متقابل درون و خارج از دولت، در یک فرایند مشارکتی (دولت، شهروندان، بخش خصوصی، بخش غیررسمی، سازمان های مردم نهاد)، بهینه سازی نظام مدیریت پسماندها را راهبری کند.

تدوین برنامه ملی با رسالت تبدیل مدیریت پسماند به اولویت ملی و ارائه تقسیم کار ملی سازمان یافته و منطقه ای، برای رسیدگی به این اولویت با مشخص نمودن خطوط کلی سیاستی بر اساس حوزه های اصلی در دستور کار قرار گرفته است. با توجه به جنبه های مختلف سیاست گذاری دولتی، برنامه ملی در انطباق کامل با قانون مدیریت پسماندها مصوب ۱۳۸۳ تدوین شده است.

ب - چشم انداز

ایران با اصلاح الگوی تولید و مصرف، پیاده سازی اقتصاد چرخشی، بهره گیری از فناوری های نوین و توسعه آموزش و فرهنگ سازی عمومی، کشوری برخوردار از مدیریت هوشمند، پایدار و بومی پسماند خواهد بود.

پ - بیانیه مأموریت
بهبود نظام مدیریت پسماندهای کشور به نحوی که ضمن اثربخشی، پایداری و ارتقای کارایی، باعث حفظ سلامت عمومی، محیط زیست و منابع گردد.

- ت - ارزش ها
- ۱ - حفظ سلامت عمومی.
 - ۲ - حفاظت از محیط زیست.
 - ۳ - استفاده مناسب از منابع.

- ث - اصول
- ۱ - اولویت بندی اقدامات با تمرکز بر کلان شهرها و استان های ساحلی شمالی.
 - ۲ - اولویت بندی اجرای اقدامات توسط دستگاه های اجرایی ذی ربط.
 - ۳ - تغییر روند مدیریت پسماندها به سمت تحقق اقتصاد چرخشی.
 - ۴ - توسعه مشارکت بخش غیردولتی و استفاده از ظرفیت های بومی.
 - ۵ - ارتقای سطح فرهنگ مسئولیت پذیری در تأمین منابع مالی پایدار در مدیریت پسماند.
 - ۶ - مشارکت فراگیر ذی نفعان.
 - ۷ - بهبود حکمرانی مدیریت پسماندها.

- ج - اهداف کلان
- ۱ - کاهش حداکثری تولید پسماندها.
 - ۲ - بازیابی حداکثری منابع (مواد و انرژی).
 - ۳ - بهبود سلامت عمومی و محیط زیست.

چ - اهداف راهبردی (استراتژیک)

ردیف	هدف راهبردی (استراتژیک)	واحد	وضع موجود	ظرفیت تا پایان قانون برنامه	وضع مطلوب تا پایان قانون برنامه
1	به کارگیری سوخت مشتق شده از پسماند در صنایع سیمان	درصد سوخت جایگزینی در صنایع سیمان	0	15 درصد سوخت در صنایع سیمان	30 درصد سوخت در صنایع سیمان
2	خرید تضمینی کودهای آلی حاصل از فرایندهای بازیافت پسماندها بر اساس استاندارد ابلای سازمان ملی استاندارد ایران	میلیون تن	0	یک و نیم میلیون تن	سه میلیون تن
3	کاهش یا جایگزینی مصرف کیسه های پلاستیکی با ضخامت کمتر از (۲۵) میکرون	هزار تن	500	250	0
4	افزایش مراکز دفن مهندسی و بهداشتی در کشور	تعداد مراکز دفن (با حداقل ۱۵۰ تن پذیرش در شبانه روز)	5	30	60
5	افزایش مراکز دفن مهندسی پسماندهای صنعتی و خطرناک	تعداد مراکز دفن	7	12	16
6	افزایش استحصال انرژی	مگاوات	6	20	30
7	افزایش بازیافت پسماند خشک از کل پسماندهای عادی	درصد	7	12	16
8	افزایش تفکیک از مبدأ پسماندهای عادی	درصد	7	20	30
9	کاهش دفن پسماندهای عادی در کشور	درصد	71.4	-	50

10	کاهش سرانه پسماندهای عفونی به ازای هر تخت فعال	کیلوگرم در روز	1.4	1.2	1
11	کاهش سرانه پسماندهای پزشکی (غیرعفونی) به ازای هر تخت فعال	کیلوگرم در روز	3.4	3	2.4
12	افزایش بازیافت نخاله های ساختمانی	تن در روز	10.000	25.000	30.000
13	افزایش ثبت اطلاعات در سامانه یکپارچه مدیریت پسماندها	درصد	0	100	100
			10	100	100
			5	100	100
			80	100	100
			0	100	100

ح - برنامه اقدام

1- برنامه اقدام - سرفصل پسماندهای عادی

راهکارها	سیاست اجرایی	اقدامات	دستگاه مسئول	مجری/همکار	هدف کمی/شاخص ارزیابی	
					واحد	وضع موجود وضع مطلوب
توسعه زیرساخت ها و فن آوری های نوین در مدیریت پسماندها	ایجاد و ارتقای سامانه های هوشمند جمع آوری داده های پسماندها در کشور و تقویت فرآیند ثبت دقیق داده ها	بارگذاری اطلاعات مربوط به مدیریت پسماندها در سامانه یکپارچه مدیریت پسماند	وزارت کشور	شهرداری / دهیاری	درص تکمیل سامانه	0
		ارتقاء زیرساخت های هوشمند جمع آوری پسماندها با رویکرد پوشش کامل حوزه های برنامه ریزی	وزارت کشور	شهرداری / دهیاری	تعداد/شهر	0
		حمایت مالی، فنی و آموزشی از شهرداری ها و دهیاری ها و بخشداری ها برای تقویت زیرساخت های دفع پسماند	وزارت کشور	شهرداری / دهیاری	میلیارد ریال	0
		تصفیه شیرابه در مدیریت پسماند عادی	وزارت کشور	شهرداری / دهیاری	مترمکعب در روز	100
		کاهش انتشار گازهای گلخانه	وزارت کشور	شهرداری / دهیاری	میلیون تن دی اکسید کربن	13.3

		معادل در سال			ای در مدیریت پسماند عادی		
100	0	تعداد/شهر	شهرداری/دهیاری	وزارت کشور	الزام شهرداری ها به جمع آوری پسماندهای عادی به صورت تفکیک شده و ایجاد زیرساخت های مربوط	توسعه سامانه (سیستم) تفکیک از مبدأ، استفاده مجدد و کاهش تولید در مدیریت پسماندها	پیاده سازی اقتصاد چرخشی در راستای اصلاح الگوی تولید و مصرف و کاهش حداکثری تولید پسماند
	-	کیفی	شهرداری	وزارت کشور	شناسایی پتانسیل های بهبود سامانه (سیستم) های جمع آوری و تفکیک موجود با در نظر گرفتن سایر جریان های پسماند از جمله پسماند ناشی از رفت و روب معابر، پسماند حجیم		
100.000	-	میلیارد ریال	شهرداری/دهیاری	وزارت کشور	توسعه مشارکت بخش خصوصی از قبیل بهبود محیط کسب و کار در زمینه مدیریت پسماند، سرمایه گذاری در فناوری های بازیافت و ایجاد مراکز پردازش پسماند	افزایش ظرفیت و بهبود راندمان خطوط پردازش و بازیافت در کشور	
30	0	تعداد/ شهرداری	شهرداری	وزارت کشور	ایجاد تسهیلات و امکانات لازم از طریق شهرداری ها جهت آماده سازی و تولید سوخت مشتق شده از پسماند و تولید انرژی از سایر روش ها	افزایش سهم استحصال انرژی از پسماندها	
30.000	10.000	تن در روز	شهرداری	وزارت کشور	افزایش ظرفیت پردازش و دفع پسماندهای عادی، ساختمانی و عمرانی	توسعه صنعت و بازار بازیافت در کشور	
60 مرکز دفن	5 مرکز (حداقل ۱۵۰ تنی)	تعداد مرکز دفن بهداشتی	شهرداری ها و دهیاری ها (مجری) / وزارت نیرو (همکار)	وزارت کشور	ساماندهی و جمعیت مراکز دفن با اولویت استان های گلستان، گیلان و مازندران و کلان شهرها و	حذف تدریجی محل های دفن پایش (کنترل) نشده پسماندها در کشور (توقف عملیات دفن غیرمهندسی و	

					مراکز بالادست منابع تأمین آب شرب	غیربهداشتی (انواع پسماندها)		
	ارایه گزارش	-	کیفی	شهرداری ها و دهیاری ها (مجری) / سازمان صداوسیما جمهوری اسلامی ایران و وزارت آموزش و پرورش (همکار)	وزارت کشور	اجرای برنامه آموزشی و اطلاع رسانی مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه	حمایت و ارائه برنامه های آموزشی به منظور ارتقای مهارت ها، آگاهی و مشارکت در فرایند مدیریت پسماندها	توسعه آموزش و فرهنگ سازی عمومی و جلب مشارکت های مردمی در فرایند مدیریت پسماندها
	همه شهرها	-	تعداد/شهر	شهرداری ها و دهیاری ها	وزارت کشور / وزارت امور اقتصادی و دارایی/ وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی	ساماندهی فعالیت های غیررسمی پسماند با اولویت کلان شهرها، مراکز استان ها و شهرهای استان های ساحلی		
	ارایه گزارش	-	کیفی	فرمانداری ها و شهرداری ها	وزارت کشور	استفاده از ظرفیت مشارکت های داوطلبانه در حوزه مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه	ترویج و نهادینه سازی مسئولیت پذیری اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند	
	انجام و تصویب بازنگری	-	کیفی	-	وزارت کشور	تهیه و پیگیری تصویب بازنگری در سازوکار و قوانین تعیین و وصول هزینه های خدمات مدیریت پسماندهای شهری و روستایی و تأمین منابع پایدار مالی	استقرار سازوکار(مکانیزم (های تشویقی و تنبیهی مؤثر در سامانه(سیستم) مدیریت پسماند	پایدارسازی منابع مالی و جلب مشارکت بخش خصوصی
	ارائه گزارش	-	کیفی	-	وزارت کشور	مطالعات امکان سنجی پیاده سازی سامانه(سیستم های PAYT (پرداخت به اندازه دورریز) در نظام مدیریت پسماند کشور و ارائه نتایج به		

					کارگروه ملی پسماند		
					مطالعات امکان سنجی مالیات بر دفن پسماندها با اولویت کلان شهرها، مراکز استان ها و شهرهای استان های ساحلی و ارائه نتایج به کارگروه ملی پسماند		
ارائه گزارش	-	کیفی	شهرداری/ دهیاری	وزارت کشور			
تشکیل ساختار تخصصی	-	کیفی	سازمان اداری و استخدامی کشور	وزارت کشور	ایجاد ساختار تخصصی مدیریت پسماند در ستاد وزارت کشور	ایجاد و یا تقویت ساختارهای تخصصی در سطح استان و یا شهرستان برای تقویت بسترهای قانونی و نظارتی در سطح محلی	بهبود نظام حکمرانی مدیریت پسماندها در کشور
31	0	تعداد/ استان	شهرداری / استاندارداری	وزارت کشور	تهیه، اجرا و بازنگری طرح های جامع مدیریت پسماند، تصویب در کارگروه استانی و تأیید شورای برنامه ریزی و توسعه استان		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	سازمان	نظارت بر اجرای برنامه های پیشنهادی در برنامه های عملیاتی مدیریت پسماند کشور	زمینه سازی برای بهبود عملکرد و نقش نظارت نهادها در حوزه مدیریت پسماند	
تهیه و تصویب دستورالعمل	-	کیفی	-	سازمان	تدوین دستورالعمل های ممنوعیت ها و عوارض بر پلاستیک های یکبار مصرف		

2- برنامه اقدام - سرفصل پسماندهای صنعتی و معدنی

هدف کمی/شاخص ارزیابی			مجرى/همکار	دستگاه مسئول	اقدامات	سیاست ها	راهکارها
وضع مطلوب	وضع موجود	واحد					
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	ایجاد سازوکار به کارگیری فناوری های دانش بنیان در مدیریت پسماندهای صنعتی و معدنی و	به کارگیری فناوری های نوین و به روز در مدیریت پسماندهای کشور	توسعه زیرساخت ها و فن آوری های نوین در مدیریت پسماندها

					ارزیابی و تطبیق آنها هر (۲) سال یک بار		
100	10	درصد پیشرفت	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	پیگیری تصویب مقررات الزام تولیدکنندگان پسماندهای صنعتی و معدنی به ثبت اطلاعات کمی و کیفی پسماندها و نحوه مدیریت آن ها در سامانه یکپارچه مدیریت پسماند	ایجاد و ارتقای سامانه های هوشمند جمع آوری داده های پسماندها در کشور و تقویت فرآیند ثبت دقیق داده ها	
100	10	درصد تکمیل سامانه	-	وزارت نفت	الزام واحدهای زیرمجموعه به ارایه اطلاعات کمی و کیفی پسماندهای حوزه مربوطه و نحوه مدیریت آنها در سامانه یکپارچه مدیریت پسماند		
100	10	درصد تکمیل سامانه	-	وزارت نیرو	پیگیری و الزام تولیدکنندگان برای بارگذاری اطلاعات مربوط به مدیریت پسماندها در سامانه یکپارچه مدیریت پسماند		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	پیگیری اجرای دستورالعمل کاهش تولید پسماندهای صنعتی و معدنی	تغییر رویکردها به سمت استراتژی جلوگیری از تولید پسماند	پیاده سازی اقتصاد چرخشی در راستای اصلاح الگوی تولید و مصرف و کاهش حداکثری تولید پسماند
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	توانمندسازی ارائه دهندگان خدمات و تولیدکنندگان برای کاهش مصرف کیسه های پلاستیکی با ضخامت کمتر از (۲۵) میکرون		
30	6	مگاوات	-	وزارت نیرو	خرید تضمینی برق حاصل از تبدیل پسماند (معادل برق تولید شده)	افزایش سهم استحصال انرژی از پسماندها	توسعه سامانه (سیستم)های بازیافت و استحصال انرژی از پسماندها و حداکثرسازی بازیابی منابع (مواد و انرژی)
به میزان تولیدشده	-	مترمکعب	-	وزارت نفت	خرید تضمینی یا صدور مجوز فروش مواد سوختی مایع تولیدی از پسماندها		
100 درصد سوخت جامد مشتق شده از پسماندها	0	درصد جایگزینی در صنایع سیمان	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	تأمین بخشی از انرژی مورد نیاز صنایع از سوخت جامد مشتق شده از پسماندها		

100	30	تعداد	وزارت جهادکشاورزی/ وزارت کشور	وزارت نیرو	حمایت از توسعه و ایجاد هاضم های بی هوازی در مقیاس کوچک		
1	0	تعداد	-	وزارت صنعت، معادن و تجارت	تهیه سند راهبرد ملی ارتقای زنجیره ارزش بازیافت	توسعه صنعت و بازار بازیافت در کشور	
50	-	تعداد/ صنایع	-	صندوق ملی محیط زیست	ارایه تسهیلات به صنایع بازیافت کشور با اولویت صنایع مستقر در شهرک صنایع بازیافت و دارای فن آوری های نوین دوست دار محیط زیست		
50	-	تعداد/ تأسیسات	-	وزارت صنعت، معادن و تجارت	تسهیل در ایجاد تأسیسات بازیافت تخصصی برای مدیریت پسماندهای صنعتی		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معادن و تجارت	تدوین برنامه و تمهیدات اجرایی مدیریت پسماندها در شهرک های صنعتی		
50	0	تعداد	-	سازمان	ایجاد ساز و کارهای تشویقی برای تولید محصولات با قابلیت پشتیبانی (لجستیک) معکوس در راستای اقتصاد چرخشی	طراحی و پیاده سازی نظام یکپارچه پشتیبانی (لجستیک) معکوس	
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معادن و تجارت	حمایت از توسعه پشتیبانی (لجستیک) معکوس		
16	7	تعداد	-	وزارت صنعت، معادن و تجارت	توسعه مشارکت بخش خصوصی در بهره برداری از محل های دفن پسماندهای صنعتی و معدنی (از قبیل مقررات زدایی و بهبود محیط کسب وکار)	کاهش انتشارات ناشی از عملیات مدیریت پسماند	
ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان	وزارت صنعت، معادن و تجارت	حمایت از تولیدکنندگان برای کاهش استفاده و جایگزینی مواد خطرناک مشمول کنوانسیون های مرتبط با مدیریت پسماند	ارتقای کارایی سامانه (سیستم) های مدیریت پسماندهای خطرناک	

ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان/ وزارت صنعت، معدن و تجارت	وزارت نیرو	حمایت از تولیدکنندگان برای کاهش استفاده و جایگزینی مواد خطرناک مشمول کنوانسیون های مرتبط با مدیریت پسماند		
ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان	وزارت نفت	حمایت از تولیدکنندگان برای کاهش استفاده و جایگزینی مواد خطرناک مشمول کنوانسیون های مرتبط با مدیریت پسماند		
مدیریت و دفع اصولی	-	کیفی	-	وزارت نیرو	مدیریت و نظارت بر فرایند امحاء سیالات حاوی بی فنیل های چندکلره و وسائل آلوده به بی فنیل های چندکلره دارای بیش از پنج هزارم درصد (۰/۰۰۵٪) مطابق کنوانسیون استکهلم تا پایان سال ۱۴۰۴		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت نفت	اجرای برنامه آموزش مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه	ترویج، حمایت و ارائه برنامه های آموزشی به منظور ارتقای مهارت ها، آگاهی و مشارکت در فرایند مدیریت پسماندها	توسعه آموزش و فرهنگ سازی عمومی و جلب مشارکت های مردمی در فرایند مدیریت پسماندها
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	اجرای برنامه آموزش مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت نیرو	اجرای برنامه آموزش مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت نیرو	استفاده از ظرفیت مسئولیت اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه	ترویج و نهادهای سازی مسئولیت پذیری اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند	
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت نفت	استفاده از ظرفیت مسئولیت اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه		

ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	استفاده از ظرفیت مسئولیت اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت نفت	توسعه مشارکت بخش خصوصی در زمینه مدیریت پسماند صنعت نفت	افزایش و ایجاد تنوع در سازوکار (مکانیزم های مشارکت بخش خصوصی در سامانه(سیستم) مدیریت پسماند	پایدارسازی منابع مالی و جلب مشارکت بخش خصوصی
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	همکاری در اجرای مفاد کنوانسیون- های بین المللی حوزه مدیریت پسماندها	تقویت ارتباط و هماهنگی میان دستگاه های اجرایی ذی ربط در راستای کاهش موازی کاری ها و تطابق وظایف و برنامه های جاری و آتی	بهبود نظام حکمرانی مدیریت پسماندها در کشور
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت نفت	همکاری در اجرای مفاد کنوانسیون های بین المللی حوزه مدیریت پسماندها		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت نیرو	همکاری در اجرای مفاد کنوانسیون های بین المللی حوزه مدیریت پسماند		
تشکیل ساختار	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	پیگیری ایجاد ساختار تخصصی مدیریت پسماند در ستاد وزارت صنعت، معدن و تجارت و به تبع آن ادارات کل استان ها با همکاری سازمان اداری و استخدامی کشور	ایجاد و یا تقویت ساختارهای تخصصی در سطح استان و یا شهرستان برای تقویت بسترهای قانونی و نظارتی در سطح محلی	
30	-	تعداد/ برنامه	-	وزارت نیرو	تهیه برنامه مدیریت محیط زیستی- پسماندهای زیرمجموعه های تابعه	زمینه سازی برای بهبود عملکرد و نقش نظارت نهادها در حوزه مدیریت پسماند	
ارایه گزارش	-	کیفی	وزارت کشور/ وزارت جهاد کشاورزی	وزارت نیرو	مدیریت لجن تصفیه خانه های فاضلاب شهری و روستایی مطابق با دستورالعمل ها و استانداردهای ملی		
به تعداد مورد توافق	-	کیفی	-	وزارت صنعت، معدن و تجارت	تدوین دستورالعمل فنی برآورد کمی و کیفی پسماندهای تولیدی در واحدهای صنعتی با نیروی کار بیش		

					از (500) نفر		
--	--	--	--	--	-----------------	--	--

3- برنامه اقدام - سرفصل پسماندهای پزشکی

راهکارها	سیاست ها	تکالیف	دستگاه مسئول	مجری/ همکار	هدف کمی/شاخص ارزیابی		
					واحد	وضع موجود	وضع مطلوب
توسعه زیرساخت ها و فن آوری های نوین در مدیریت پسماندها	به کارگیری فناوری های نوین و به روز در مدیریت پسماندهای کشور	حمایت از پژوهش های کاربردی و علمی و فناوری در زمینه مدیریت پسماند پزشکی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	-	کیفی	-	ارایه گزارش
		ارتقای مدیریت پسماندهای ویژه پزشکی در بیمارستان ها و مراکز بهداشتی درمانی با استفاده از فناوری های نوین و پیشرفته	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	واحدهای ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی	کیفی	-	ارایه گزارش
	ایجاد و ارتقای سامانه های هوشمند جمع آوری داده های پسماندها در کشور و تقویت فرآیند ثبت دقیق داده ها	الزام بیمارستان های دولتی و خصوصی برای بارگذاری اطلاعات مربوط به انواع پسماندهای پزشکی در سامانه یکپارچه مدیریت پسماند	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	بیمارستان های دولتی و خصوصی	درصد تکمیل سامانه	80	100
		الزام واحدهای ارائه دهنده خدمات بهداشتی- درمانی خرد و یا پیمانکاران (مدیریت	سازمان نظام پزشکی کشور	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی (همکار)	درصد تکمیل سامانه	5	100

					اجرای پسماند پزشکی برای بارگذاری اطلاعات مربوط به انواع پسماندهای پزشکی در سامانه یکپارچه مدیریت پسماند		
	1.4 کیلوگرم به ازای هر تخت در روز (میانگین)	کیلوگرم به ازای هر تخت در روز	واحدهای ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	تدوین و اجرای شیوه نامه ی تفکیک پسماندهای پزشکی در مبداء با هدف کاهش پسماند عفونی	توسعه سامانه (سیستم) تفکیک از مبدأ و کاهش تولید در مدیریت پسماندها	
					نظارت و ارزیابی مستمر عملکرد مدیریت اجرایی پسماند پزشکی در زمینه تصفیه و دفع نهایی پسماند ویژه، همراه با آسیب شناسی رویش ها و فرایندهای مورد استفاده، به منظور ارتقای اثربخشی و بهبود مستمر نظام مدیریت	ارتقای کارایی سامانه (سیستم) های مدیریت پسماندهای خطرناک	پیاده سازی اقتصاد چرخشی در راستای اصلاح الگوی تولید و مصرف و کاهش حداکثری تولید پسماند
	ارایه گزارش	کیفی	-	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی			
	-	کیفی	-	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	اجرای برنامه آموزش مدیریت پسماند	ترویج، حمایت و ارائه برنامه های آموزشی به منظور ارتقای مهارت ها،	توسعه آموزش و فرهنگ سازی عمومی و

جلب مشارکت های مردمی در فرایند مدیریت پسماندها	آگاهی و مشارکت در فرایند مدیریت پسماندها	پزشکی و ارائه گزارش عملکرد سالانه				
	افزایش و ایجاد تنوع در سازوکار (مکانیزم) های مشارکت بخش خصوصی در سامانه (سیستم) مدیریت پسماند	توسعه مشارکت بخش خصوصی در زمینه مدیریت پسماند ویژه پزشکی، از جمله سرمایه گذاری در فناوری های نوین و به روز تصفیه و دفع نهایی پسماند و ایجاد مراکز منطقه ای متمرکز تصفیه پسماند پزشکی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	-	کیفی	-
		اصلاح ضوابط پسماندهای پزشکی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	-	کیفی	اصلاح ضوابط
بهبود نظام حکمرانی مدیریت پسماندها در کشور	بهبود زمینه سازی برای بهبود عملکرد و نقش نظارت نهادها در حوزه مدیریت پسماند	تدوین و اجرای دستورالعمل های مورد نیاز مدیریت پسماند پزشکی با اولویت: دستورالعمل مدیریت پسماند در شرایط اضطرار و دستورالعمل نظارت و بازرسی مطب ها و مراکز خرد تولیدکننده پسماند پزشکی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	-	کیفی	تدوین دستورالعمل
		تهیه و نظارت بر	وزارت بهداشت،	واحد های ارائه دهنده خدمات	کیفی	تهیه و نظارت بر اجرای شیوه نامه

			بهداشتی درمانی	درمان و آموزش پزشکی	اجرای شیوه نامه مدیریت پسماندهای حاوی جیوه و ترکیبات آن		
			واحد های ارائه دهنده خدمات بهداشتی درمانی	وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی	تدوین و نظارت بر اجرای شیوه نامه بهره برداری از مراکز متمرکز و جمع آوری و انتقال و تصفیه پسماندهای پزشکی		تهیه و نظارت بر اجرای شیوه نامه

4- برنامه اقدام - سرفصل پسماندهای کشاورزی

راهکارها	سیاست ها	تکالیف	دستگاه مسئول	مجری/ همکار	هدف کمی/شاخص ارزیابی		
					واحد	وضع موجود	وضع مطلوب
توسعه زیرساخت ها و فن آوری های نوین در مدیریت پسماندها	ایجاد و ارتقای سامانه های هوشمند جمع آوری داده های پسماندها در کشور و تقویت فرآیند ثبت دقیق داده ها	ثبت اطلاعات کمی و کیفی پسماندها و نحوه مدیریت آنها در سامانه یکپارچه مدیریت پسماند	وزارت جهاد کشاورزی	-	0	100 درصد	تکمیل سامانه
		ایجاد سامانه نظارتی و ارزیابی عملکرد کشاورزان در زمینه اجرای شیوه های پایدار مدیریت پسماند کشاورزی به منظور تضمین اعتبار گواهینامه های سبز و بهبود مستمر عملکرد زیست محیطی در بخش کشاورزی	وزارت جهاد کشاورزی	-	تکمیل سامانه	0	100درصد
پیاده سازی اقتصاد چرخشی در راستای اصلاح الگوی تولید و مصرف و کاهش حداکثری تولید پسماند	تغییر رویکردها به سمت کاهش تولید پسماند	حمایت از گسترش صنایع تبدیلی و تکمیلی بخش کشاورزی به منظور افزایش درصد محصولات فرآوری شده و کاهش تولید پسماند (از قبیل مقررات زدایی و بهبود محیط کسب و کار)	وزارت جهاد کشاورزی		کیفی	-	ارایه گزارش
		توسعه استانداردهای کیفی و مقررات فنی در زمینه تولید و بسته بندی محصولات کشاورزی، حمل	وزارت جهاد کشاورزی	-	کیفی	-	ابلاغ استانداردها و مقررات فنی

					ونقل، بهره گیری از سردخانه های سیار، آموزش تخصصی عوامل پشتیبانی (لجستیکی) و دسته بندی دقیق محصولات بر اساس میزان حساسیت به فساد، به ویژه سبزی ها و صیفی جات		
500	-	تعداد	-	وزارت جهاد کشاورزی	ایجاد امکانات ذخیره سازی، ظرفیت بهینه برای صنعت ذخیره سازی از جمله سردخانه برای محصولات فسادپذیر و سیلو برای محصولات کمتر فسادپذیر		
کل کود آلی تولید شده استاندارد	0	میلیون تن	وزارت کشور	وزارت جهاد کشاورزی	تدوین و اجرای بخشنامه خرید تضمینی کودهای آلی حاصل از فرایندهای بازیافت پسماندها	افزایش ظرفیت و بهبود راندمان خطوط پردازش و بازیافت در کشور	توسعه سامانه (سیستم) های بازیافت و استحصال
ارایه گزارش	-	کیفی	وزارت کشور	وزارت جهاد کشاورزی	توسعه بازار محصولات بازیافتی (مانند کود آلی، بیوجار، انرژی زیستی)	توسعه صنعت و بازار بازیافت در کشور	انرژی از پسماندها و حداکثرسازی بازیابی منابع (مواد و انرژی)
تدوین و ابلاغ شیوه نامه ها و دستورالعمل ها	-	کیفی	-	وزارت جهاد کشاورزی	تدوین و ابلاغ شیوه نامه ها و دستورالعمل های اجرایی جمع آوری و خروج پسماندهای پلاستیکی از اراضی کشاورزی	طراحی و پیاده سازی نظام یکپارچه پشتیبانی (لجستیک) معکوس	
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت جهاد کشاورزی	ارائه مشوق های لازم در ازای بازگشت و تحویل ظروف سموم		
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت جهاد کشاورزی	اجرای برنامه جامع آموزش مدیریت پسماند کشاورزی و ارائه گزارش عملکرد سالانه	ترویج، حمایت و ارائه برنامه های آموزشی به منظور ارتقای مهارت ها، آگاهی و مشارکت در فرایند مدیریت پسماندها	توسعه آموزش و فرهنگ سازی عمومی و جلب مشارکت
ارایه گزارش	-	کیفی	-	وزارت جهاد کشاورزی	اجرای برنامه جامع نهادهای سازی مسئولیت پذیری اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند و ارائه گزارش عملکرد سالانه	ترویج و نهادهای سازی مسئولیت پذیری اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند	های مردمی در فرایند مدیریت پسماندها

پایدارسازی منابع مالی و جلب مشارکت بخش خصوصی	استقرار سازوکار (مکانیزم) های تشویقی و تنبیهی مؤثر در سامانه (سیستم) مدیریت پسماند	طراحی فرآیند ارزیابی و اعطای گواهینامه سبز به کشاورزان	وزارت جهاد کشاورزی	-	کیفی	-	طراحی و اجرای فرایند
بهبود نظام حکمرانی مدیریت پسماندها در کشور	زمینه سازی برای بهبود عملکرد و نقش نظارت نهادها در حوزه مدیریت پسماند	اصلاح ضوابط مدیریت پسماندهای کشاورزی از طریق شورای عالی حفاظت محیط زیست	وزارت جهاد کشاورزی	-	کیفی	-	اصلاح ضوابط

5- برنامه اقدام سرفصل پسماندها

راهکارها	سیاست ها	تکالیف	دستگاه مسئول	هدف کمی/شاخص ارزیابی		
				واحد	وضع موجود	پایان برنامه
توسعه زیرساخت ها و فن آوری های نوین در مدیریت پسماندها	به کارگیری فناوری های نوین و به روز در مدیریت پسماندهای کشور	حمایت از پژوهش های علمی و فناوری در زمینه مدیریت پسماند	سازمان	کیفی	-	تعداد پژوهش ها
	پسماندهای کشور	ایجاد سامانه هوشمند پایش و ارزیابی برنامه ملی	سازمان	درصد تکمیل سامانه	-	100
	ایجاد و ارتقای سامانه های هوشمند جمع آوری داده های پسماندها در کشور و تقویت فرآیند ثبت دقیق داده ها	توسعه و اجرای سامانه یکپارچه مدیریت پسماندها	سازمان	درصد تکمیل سامانه	50	100
توسعه سامانه (سیستم) های بازیافت و استحصال انرژی از پسماندها و حداکثرسازی بازیابی منابع (مواد و انرژی)	حذف تدریجی محل های دفن پایش (کنترل) نشده پسماندها در کشور (توقف عملیات دفن غیرمهندسی و غیربهداشتی انواع پسماندها)	نظارت بر بهره برداری اصولی از محل های دفن انواع پسماند	سازمان	کیفی	-	ارایه گزارش

20.000	5.000	تعداد درخواست	سازمان	نظارت بر فرآیند نقل و انتقال پسماند	کاهش انتشارات ناشی از عملیات مدیریت پسماند	
ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان	تدوین و اجرای برنامه آموزش مدیریت پسماند در سطح کشور	ترویج، حمایت و ارائه برنامه های آموزشی به منظور ارتقای مهارت ها، آگاهی و مشارکت در فرایند مدیریت پسماندها	توسعه آموزش و فرهنگ سازی عمومی و جلب مشارکت های مردمی در فرایند پسماندها
ارایه گزارش	-	کیفی	وزارت ورزش و جوانان	تدوین و اجرای برنامه آموزش مدیریت پسماند در سطح کشور		
ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان	ترویج و فرهنگ سازی جهت مشارکت آحاد مردم در راستای کاهش تولید و تفکیک از مبدأ پسماند		
2000	500	دقیقه	پخش (سازمان صدا و سیما جمهوری اسلامی ایران) / تولید (دستگاه های اجرایی حسب مورد)	تهیه و پخش برنامه های آموزشی و فرهنگ سازی در راستای کاهش تولید، تفکیک از مبدأ و شیوه های ذخیره سازی و دفع پسماندها به صورت مستمر و هدفمند		
ارایه گزارش	-	کیفی	وزارت آموزش و پرورش	تدوین و اجرای برنامه آموزش مدیریت پسماند در مدارس کشور		
500	-	تعداد پژوهش ها	وزارت علوم، تحقیقات و فناوری	حمایت از پژوهش های علمی و کاربردی مرتبط با روش های		

				نوین مدیریت انواع پسماند شامل تخصیص اعتبارات پژوهشی، ایجاد فرصت های مطالعاتی، حمایت از رساله و پایان نامه های تحصیلات تکمیلی و ایجاد مرکزهای نوآوری و فناوری		
ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان	نهادینه سازی مسئولیت اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند	ترویج و نهادینه سازی مسئولیت پذیری اجتماعی در حوزه مدیریت پسماند	
طراحی نظام	-	کیفی	سازمان	طراحی نظام امتداد مسئولیت تولیدکننده با همکاری دستگاه های اجرایی		
ارایه گزارش/ ضوابط و شیوه نامه های مصوب	-	کیفی	سازمان	تدوین ضوابط و شیوه نامه های محیط زیستی در حوزه مدیریت پسماند برای بررسی و تصویب در مراجع ذی ربط		
ارایه گزارش/ طراحی و اجرای سازوکار	-	کیفی	سازمان	ایجاد سازوکاری برای استفاده از ظرفیت آزمایشگاه های معتمد و همکار در عملیات مدیریت پسماند	زمینه سازی برای بهبود عملکرد و نقش نظارت نهادها در حوزه مدیریت پسماند	
ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان ملی استاندارد ایران	تدوین استاندارد کیفی و بهداشتی		

				مواد بازیافتی و استفاده های مجاز آن ها		
ارایه گزارش	-	کیفی	سازمان	مشارکت فعال در تدوین سیاست ها و قوانین بین المللی مدیریت پسماند و اجرای وظایف محوله در مفاد کنوانسیون ها		
ارایه گزارش/ تدوین و اجرای شیوه نامه	-	کیفی	وزارت ورزش و جوانان	تدوین و اجرای شیوه نامه ملی مدیریت بهینه پسماند در مسیرهای کوهنوردی و طبیعت گردی		